№ 177 Սեպտեմբերի 25 Շաբաթ 1882 Սեպտեմբերի 25 Շաբաթ № 177

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կօպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Ախալցխայից: Նամակ Սուրամից: Նամակ խմբագրին: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Նամակներ հանդիսից:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

Սեպտեմբերի 10-ին

Որքան սառնասիրտ և անզգայ լինի մարդ, տեսնելով իր չուրջ կատարված զեղծումները և թերութիւնները, ստիպվում է երբեմն նրանց վրա ուշադրութիւն դարձնելու. անձնական ազդեցութիւն չունեցողը, հարկադրված դիմելու է լրագրի միջնորդութեանը, որի ազդու մորակն է միմիայն զգաստացնող և ուղիղ ճանապարհի վրա առաջնորդող: Ախալցխան վեցերորդ տարին է որ վայելում է քաղաքային ինքնավարութիւնը, որից զրկված են և ցանկանում են ունենալ չատ քաղաքներ. այդ չրջանի մէջ մեր կառավարիչները ինչ էական օգուտներ և բարենորոգումներ մտցրին քաղաքի յառաջադիմութեան և բարգաւաճութեան համար, չը գիտեմ, կամ լաւ է ասել՝ ոչինչ: Քաղաքի միջի անչարժ կայքերը, որ կարելի էր վաճառել, վաճառեցին, մնացեալները առանց ուշադրութիւն դարձնելու, թոյլ տուեցին ուրիչներին սեփականացնելու. 52 տարուց աւելի քաղաքի սեփական արօտատեղեաց վրա մեր տնային կենդանեաց արածելուն այժմ արգելում է այս կամ այն «աղան», բռնութեամբ վռնդում է հօտերը, իսկ քաղաքային վարչութիւնը հեռադիտակով միայն նայում է այդպիսի տեսարաններին: Քաղաքի պարտքը և պէտքը աւելացան, չը նայելով որ վերջին պատերազմից յետոյ իւրաքանչիւր տարի գնմսավօրից ստանում ենք մի քանի հազարներ օժանդակութիւն: Բայց մի և նոյն ժամանակ 14,000 բնակիչ ունեցող քաղաքը չունի մի հասարակաց ընթերցարան, որտեղ ազատ ժամերում ցանկացողը կարողանար բաւականացնել իր ընթերցասիրութեանը, չունի բարեգործական ընկերութեան պէս մի հիմնարկութիւն օգնելու համար կարօտեալներին, որբերին, անդամալոյծներին, չունի քաղաքային բժիշկ, որ չքաւոր հիւանդներին անվարձ այցելութիւն անէր, նոյնպէս չունի հիւանդանոց, աղքատանոց և այլն: Իսկ ազգային ուսումնարանաց առաջադիմութեան մասին խօսել աւելորդ է. քանի որ այդ ուսումնարանների ղեկը և պահպանելու միջոցները յանձնված են հոգևոր իշխանութեան ձեռքը և ոչ ժողովրդին: Սբ. Փրկիչ եկեղեցու և նորա կալուածների եկամուտները ամբողջապէս յանձնվում են սինօդին կամ կօնսիստորիային, իսկ մեր ուսումնարանաց հոգաբարձութիւնը աղքատի պէս ձեռքը մեկնելու է որ ողորմութիւն անեն: Ուրեմն մեզ հարկաւոր են զգայուն, տակուն գործիչներ: Այո, կան մեզանում այնպիսի պարոններ, որ մի ժամանակ հասարակական դերեր էին կատարում. ամեն հարսանիքներում, խնջոյքներում փող էին հաւաքում զանազան պատրուակով, բարեգործական նպատակով, և վերջը առանց հաշիւ ներկայացնելու ժողովրդին «կլըմբ» փորը կոխում. ինչ եղան արդեօք Կիլիկեան, Արարատեան, Միացեալ ընկերութեանց անունով հաւաքած գումարները, կլուբում տուած երեկոյթից, ներկայացումից, հանգանակութեամբ և ստորագրութեամբ: Մի ժամանակ մի քանիսներ լրագիրների միջոցով պրօպագանդա արին, Ախալցխայի անունով Կիլիկիայում ուսումնարան բանալ, խմբագիրների խորհուրդն անգամ հարցրին, բայց զուցէ, երբ տեսան որ իրանց քաղցած փորերին աւելի օգտակար էին այդ փողերը, իրանք լուռ ու մունջ մարսեցին: Ժողովրդի նուիրած լուման այնքան քաղցր է նրան ով նպատակին հասնել է ցանկանում. հակառակ դէպքում նա զրկվում է ամեն մի բարեգործական նպատակի համար նուիրատուութիւն պահանջողից և սառեցնում է խղճի և պարտաճանաչութեան զգացմունքները:

Ալեքսիս Ասլանեանց

ՆԱՄԱԿ ՍՈՒՐԱՄԻՑ

Սեպտեմբերի 24-ին

Երէկ երեկոյեան, մթնած ժամանակ, ժամը 8-ին, մի աննկարագրելի դղրդոցի ձայն լսվեցաւ Սուրամում, որից Սուրամի բոլոր բնակիչները սարսափեցան: Յայտնվեցաւ որ Սուրամի հինօրեայ ա մ ր ո ց ի արևելեան կողմի մի մասը քանդվելով փուլ եկաւ: Բաղդաւորապէս ամրոցի փուլ գալուց ոչինչ վնաս չը հասաւ մօտակայ տներին և մարդկանց: Ասում են որ ամրոցի մնացած մասը, այսինքն նրա արևմտեան կողմը նոյնպէս մեծ վտանգ է ներկայացնում և այդ կիսակործան մնացած մասերը նոյնպէս սպառնում են մօտ ապագայում փուլ գալու: Շրջակայ բնակիչները երկիւղի մէջ են:

Այս այն հնադարեան ամրոցն է, որ գերմանացի ճանապարհորդ Հակստհաուզէն յիչում է իր գրքի մէջ: Նրա ճանապարհորդութեան այդ մասը թարգմանել էր հայր Արիստակէս Սեդրակեանը և 1873 թւին «Արարատ» ամսագրի մարտ ամսի տետրակում էր տպագրել: Այդտեղ ասված է որ այդ ամրոցը չինված է Քրիստոսից առաջ փարնջա վրաց իչխանուհու ձեռքով, իր որդի Զօրաբի անունով: Գերմանացի ճանապարհորդը, ինչպէս երևում է, քաղել է այդ պատմութիւնը ժողովրդի աւանդութիւններից:

Սեպտեմբերի 19-ին, առաւօտեան, Սուրամի չըրջակայ Սացիցիանօ սարերը արդէն բոլորովին ծածկվել են ձիւնով: Իսկ քաղաքում ամեն օր յորդահոս անձրևներ են տեղում և ցուրտը սկսվել է արդէն այս կողմերում:

Բնակիչները արդէն ձեռք են տուել առատ այգեկութին:

Ղ. Դաւթեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 23 սեպտ.

Ձեր պատուական լրագրի № 171 մէջ՝ ի նկատի ունենալով Հաւլաբարի ս. Մարիամեան օր. դըպրոցի ուսումնական մասի առաջադէմ ընթացքը, բարեհաճել էիք մի քանի սրտալի նկատմունքներ և համակրական խօսքեր ասել նոյն դպրոցի վերաբերութեամբ, որոնք մի և նոյն ժամանակ թանգագին վարձատրութիւն են նորա աշխատաւորների համար, և որոնց մենք հանդիպում ենք առաջին անգամ:—Յիչելով դպրոցի ուսումնական մասի աջող ընթացքը, դուք մի և նոյն ժամանակ անտես չէք առնում նորա նիւթական աննախանձելի վիճակը և ակնարկում էք «Թիֆլիսի հայոց Բարեգործական ընկերութեան», «Կանանց ընկերութեան» և համայն հասարակութեան՝ մեկնել օգնութեան ձեռքը վերոյիչեալ թաղի միակ օր. դպրոցին: Յայտնելով իմ հրապարակական չնորհակալութիւնը ձեր նկատողութիւնների համար, ես ընդամին չտապում եմ յայտնել ի գիտութիւն ձեր և լուսաւորութեան բոլոր բարեկամների, որ ինչպէս միշտ «Մշակը», որպէս նախաձեռնող և նախաձայնող հասարակական բազմաթիւ օգտաւէտ գործերում, գտել է և այս դէպքում իր արժանի համակրութիւնը և արձագանքը, նորա խօսքերը չը մնացին առանց հետևանքի:—Թիֆլիսի համար, որպէս մի մեծ կենտրոնի, որտեղ խմբված են ռուսահայերի ձեռնհաս և ինտելիգենտ ույժերը, ամօթ կը լինէր Հաւլաբարի պէս մի աչագին հայաբնակ թաղի այդ միակ օր. դպրոցը բարձի թողի առնել առանց խնամքի և օգնութեան, բոլոր ծանրութիւնը բարձելով մի խումբ անապահով և առանց այն էլ նիւթական և բարոյական վարձատրութիւններից զուրկ ուսուցիչների գլխին:

Դպրոցը 11 տարի է, որ գոյութիւն ունի և մանաւանդ վերջին տարիներում, անյայտ չէ, որ բռնել է իր արժանաւոր տեղը իր նմանների մէջ՝ ուսումնական կողմից:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՆԴԻՍԻՑ

Ն ա մ ա կ չ ո ր ր ո ր դ

Կապիկը, ինչպէս պատմում են, չատ անգամ իրան պաչտպանելու համար գործ է ածում քարեր և փայտ. հին մարդը չատ էլ քաղաքակրթված չէր կապիկից, նա սկզբում մի ույժ գիտէր—իր ֆիզիկական ույժը, մի գործիք գիտէր—իր երկու ուժեղ ձեռքերը. քիչ յետոյ երբ հին մարդը մի փոքր խելօքացաւ, սկսեց գործիքներ չինել քարից և ոսկրից, հէնց որ ծանօթացաւ բնութեան հարստութիւնների հետ, իմացաւ հանքերից մետաղ պատրաստելու ձևը, նա սկսեց իր գործիքները չինել բրօնզից. բայց այս փափուկ մետալը անյարմար էր մարդու անհամար կարիքների համար. խստասիրտ մարդուն հարկաւոր էր մի պինդ, մի անմաչ նիւթ, որից նա կարողանար պատրաստել ամուր, դիմացկուն գործիքներ, և նա գտաւ այն նիւթը մեծ քանակութեամբ երկրի ծոցում և անուանեց նրան երկաթ. այն օրից մինչև հիմա տևում է երկաթէ դարը և երևի նրա թագաւորութեան վերջ չը կայ: Երկաթը դարձել է կարողութեան և իչխանութեան էմբլէմա, ազատութեան և ստրկութեան մեքենայ: Մեր սիրելի և միամիտ Խրիմեան հայրիկը այն ժամանակ միայն սկսեց «երկաթ սիրեցէք» աղաղակել, երբ աչքով տեսաւ երկաթապատ Եւրոպան և «երկաթէ կանցլեր» Բիսմարկին միջազգային արիօպագոսին նախագահելիս....

Մարդը կարծես աչխատել է մարմնացնել իր միտքը, հանճարը գործիքների մէջ. համեմատ իր մտաւորական զարգացման նա կատարելագործել է միչտ և իր գործիքները. երևելի Ֆրանկլինը իրաւունքով անուանում է մարդուն «մի կենդանի, որը պատրաստում է գործիքներ» և այդ կենդանին կատարելագործելով իր գործիքները մի նպատակ է ունեցել աչքի առաջ—հեչտացնել և աւելի արդիւնաբեր անել իր աչխատանքը սկսած բիբլիական Թուբէլի գործիքներից, որոնք, երևի, ինչպէս պատմական ժառանգութիւն մնացել են մեր արհեստաւորների ձեռքին, մինչև այն ավտօմատ մեքենաները, որոնք կատարելով մարդու բազմատեսակ գործերը պահանջում են նրա կողմից միայն չնչին հսկողութիւն, գործիքների միչտ համապատասխանել են վերոյիչեալ նպատակին. բայց հաղիւ թէ կատարելագործված գործիքները և մեքենաները նպաստել են ընդհանուրի, մարդկութեան մեծամասնութեան բախտաւորութեան:

Երբ առաջին անգամ Ցիցէրոնի ժամանակ երևացին ջրաղացները, Անտիպարոս յոյն բանաստեղծը միամտաբար հետևեալ տողերը երգեց, դառնալով ստրկուհի աղօրիներին.—

—Հանգստութիւն տուէք ձեր բազուկներին, հանգստացէք դուք ևս խաղաղ. ի զուր աքաղաղը պիտի աւետէ առաւօտեան մօտենալը. Դէօ աստուածուհին հրամայել է իր նիմֆաներին ձեր տեղ գործել, և նիմֆաները ոստոստելով անիւների մէջ չարժում են նրանց և այսպէս պտտացնում են ջրաղացի քարը. հիմա կարող ենք ապրել մեր հայրերի պէս, և առանց աչխատանքի վայելել աստուածուհիների պարգևները:

Անցեալ պատմութիւնը ցոյց է տալիս որ բանաստեղծը սխալված էր. ստրուկները ոչ թէ առանց աչխատանքի վայելում էին աստուածուհիների պարգևները, այլ հէնց այն խեղճ ստրուկների աչխատանքի պտուղները վայելում էին ազատ և ազնիւ քաղաքացիները, բայց երբ Ուատի հանճարը փչեց իր չոգին երկաթին և վերջինը չարժելով սկսեց հրաչքներ գործել, երբ երկաթէ մեքենաներից կազմված հրէչը, տեղաւորվելով գործարաններում և արհեստանոցներում մէջ, սկսեց չոգու զօրութեամբ իրան անհամար օրգանները բանացնել և կատարել հազարաւոր մչակների տարիներով գործածը չաբաթների և օրերի մէջ. կարծես թէ ընդհանուրի երջանկութեան օրերը մօտեցել էին, սակայն անողորմ իրականութիւնը ցոյց է տալիս որ դեռ երկար է ընդհանուրի թչուառութեան չրջանը, և ահա ինչ է թելադրում ասելու նոյն անողորմ իրականութիւնը 19-րդ դարու մտածողներից մէկին—Ջօն Ստիւարդ Միլլին, որի գրիչը. ի դէպ ասել, քիչ չէ ծառայել բուրժուազիայի չահերին: Նա գրում է. «Մինչև հիմա դեռ կասկածելի է, որ մեքենայական գիւտերը հեչտացրած լինեն թէ կուզ մի մարդու օրական ապրուստ ճարելու աչխատանքը. Նրանք միայն միջոց են տալիս մեծամասնութեան ապրել մի և նոյն զզուչ և ծանր կեանքով, իսկ գործարանատէրերին իրանց ընկերների հետ—հարստանալ. Նրանք աւելացրին միջին դասակարգերի կենսական յարմարութիւնները, բայց դեռ նրանք չեն սկսել կատարելու այն փոփոխութիւնները, որոնց համար նչանակված են իրանց էութեամբ և ապագայով»: Ինչու մեքենաները մարդկանց թչուառութեան պատճառ եղան, փոխանակ նպաստելու նրանց բախտաւորութեան. որովհետև նրանք դարձան փոքրաթիւ կապիտալիստների, ձեռնարկողների սեպհականութիւն և իրանց աչխատանքի արդիւնքով սկսեցին լցնել նրանց գրպանները, մի և նոյն ժամանակ մեքենաները իրանց ընկեր մըչակներին հարիւրաւոր, հազարաւոր խմբերով կամ բոլորովին զրկեցին աչխատանքից կամ պակասեցրին նրանց օրավարձը: Հասկանալի է թէ ինչու չատ անգամ նոր մեքենաները և նրանց հնարողները ենթարկվել են հալածանքների մչակների կողմից. միայն հասարակատնտեսական հարցի կանոնաւոր վճիռը կարող է ոչնչացնել այս անտագօնիզմը, որը տիրապետում է արհեստների տեխնիկական զարգացման և մարդկային բախտաւորութեան փոխադարձ յարաբերութիւնների մէջ: Բաւական չէ որ գիտութիւնները և արհեստները զարգանում են, գլխաւորապէս հարկաւոր է որ նրանք ընդհանրանան, տարածվեն ընդհանուր ժողովրդի մէջ, դառնան համայն ժողովրդի սեփականութիւնը և այսպէս օգնեն մարդկային ցեղի բախտաւորութեան, որի մէջ իսկապէս և կայանում է գիտութիւնների և արհեստների միակ կոչումը: Այս խօսքերից յետոյ դառնանք մեքենայական բաժնին:

Մեքենաները առհասարակ ցրված են հանդիսի գլխաւոր չինուածքի զանազան գրուպպաների և առանձին պավիլիօնների մէջ, մասնաւորապէս իններորդ գրուպպան բաղկացած է մեքենայական և ինժեներական բաժիններից. այստեղ է երկաթի, չուգունի, պողպատի և պղնձի իսկական թագաւորութիւնը, Բրօմլէի հարիւր ուժի չոգեմեքենան բանեցնում է այստեղ գտնված առանձին առանձին մեքենաները, սրանցից ետ չեն մնում մի

Դպրոցը չունենալով սեպհական շինութիւն, եկեղեցական հաստատ հասոյթ կամ նպաստ, կալուած կամ դրամագլուխ, այնու ամենայնիւ պահպանել է իր գոյութիւնը բարեմիտ անձինքների ջանքերով. մի դասարանից փոխվել է երեքի և նորա 3-դ պատրաստական աշակերտուհիները աջողութեամբ փոխում են Գայիանեան և Անանեան դպրոցների երկրորդ դասարանը: Չընայելով այս երևոյթին, դպրոցը այս և այն ժամանակում հանդիպել է իր գոյութեան օրից չար ու բարիքի և ձախողակի դիպուածների, որը մեր բոլոր դպրոցների համատարած ամենահիւանդ կողմն է, շնորհիւ հայերի անմիաբան ոգու պապական ժառանգականութեան, որտեղ գործերի խաղաղ և արդիւնաւոր ընթացքին, անակընկալ կերպով, կը տեսնես՝ գլուխը կը հանէ մէկ մէկ չարաճճի, կոյր ավտոմատ դառնալով իր նման խաւարասէրների: Այս տեսակ մարդիկներից, այո, երբեմն վնասվում են դպրոցի շահերը, բայց վերջ ի վերջոյ ժամանակը հարթել է ամեն բան և այդպիսի դէպքեր անցողական ամպերի պէս անյայտացել են դպրոցի հորիզոնից: Ուստի արհամարհելով այս տեսակ դիպուածները եւ դպրոցի իսկական բարեկամների հետ, ուսումնական մասին մի կերպարանք և կանոնաւորութիւն տալուց յետոյ, իմ հոգացողութեան առարկայ եմ դարձրել դպրոցի ապահովութեան խնդիրը և դպրոցական գործին նպաստելու մտքով ընդունել եմ և երեցփոխանական պաշտօնը: Ես ուրախ եմ, որ կարող եմ այս նամակում յայտնել, որ ձեր պատուական լրագրի համակրական խօսքերից և հրաւէրից յետոյ, մանաւանդ, դիմելով ձեռնհաս և ծանրակշիռ մարդկանց օգնութեանը, ստացել եմ նորանց աջակցութեան պատրաստակամութիւնը և համակրութեան հաւաստիքը: Դպրոցին աջակցելու և խնամելու պատրաստակամ գտնվեցան այնպիսի յարգելի անձնաւորութիւններ, որոնք խօսքի հետ միացրած ունեն և գործը և որոնց անունները լաւ գրաւական են դպրոցի ապահովութեանը՝ ապագայում:—Անարդարութիւն կը լինի ուրանալ, որ հայ հասարակութիւնը անտարբեր չէ գտնվել այս և այն հասարակական գործի մէջ և միշտ իր առատ նուէրներով հանդէս է դուրս եկել որպէս արտայայտիչ իր բարոյական արժանութեան և որպէս արձագանք մամուլի օգտաւէտ հրաւէրների և առաջարկութիւններին. իսկ «Մշակի» ձայնը, այսպիսի դէպքերում, յարգվել է և ընդունվել է միշտ մի առանձին պատրաստակամութեամբ: Մասնաւորելով իմ խօսքը դպրոցների վրա, ես չեմ կարող մոռացութեան տալ՝ թէ ամեն թեմի համար բանագէտ և գործող թեմական տեսուչը որպիսի զօրաւոր Ֆակտօր է դպրոցների ծաղկման և բարեկարգութեան. բայց այդպիսի մարդիկ քանիսը կարող էք դուք ցոյց տալ:

—Մեր հասարակութիւնը ընդհանրապէս մեղադրել նիւթական օժանդակութեան մէջ այս և այն բարի գործին—անարդարութիւն կը լինէր: Բայց թէ մենք չունենք գործող ձեռքեր, բանագէտ, կշիռ ունեցող ձեռնարկիչ մարդիկ, որոնք օգուտ քաղելով հասարակութեան այդ տրամադրութիւնից, հաստատապէս սկսէին գործը վերջացնելու համար,—այդ անհերքելի և մի նոյն ժամանակ ամենացաւալի բարոյական պակասութիւնն է մեր հասարակութեան մէջ: Գործ շինելու համար հարկաւոր են բնաւորութիւններ, որոնք իրանց մէջ ունենային հաստատ կամք, եռանդոտ և տոկուն գործունէութիւն և ժամանակի պահանջներին համեմատ խելք և իմացականութիւն. ահա այն զօրեղ ֆակտօրները մի մարդու համար, որով կարելի է հարիւր տարուց յետոյ սպասելի արդիւնքը մի տաս կամ քսան տարում իրականացնելու: Եւ որքան բաղդաւոր է մի ազգ, մի ժողովուրդ որ կարող է հանել իր միջից վերոյիշեալ բնաւորութիւնները. այդ տեսակ մարդկանց քանակութեամբ կարելի է չափել նաև մի հասարակութեան մտաւոր հասունութեան դրութիւնը:

Կ. Թէմ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Սեպտեմբերի 23-ին

«Մշակ» լրագրի № 171 մէջ կարդացինք մի յայտարարութիւն Հալաբարի Ս. Մարիամեան օրիորդական ուսումնարանի անունով, որի տակը ստորագրված էր «տեսուչ դպրոցի՝ Կարապետ Թէմուրազեանց:»

Մենք չենք կարող չը զարմանալ պարոնի աբարմունքի վրա. արդեօք նրա ցանկութիւնը ինչ է, որ մի այդպիսի ապօրինի տիտղոս իր վրա կրելու ջանք է անում, իր համար պատիւ համարելով այդ կոչմանն արժանանալու: Դեռ շատ ժամանակ չէ անցել անցեալ ուսումնական տարուց, որի վերջում, դպրոցի վարչութեանս խնդիրքով, թեմական վերատեսուչ, պ. Գէորգ Բարխուդարեանց, ինչ ինչ պատճառներից հարկադրված, ուսումնարանի վարչութեանը հրահանգ տուեց, յայտնելով բացորոշ կերպով մեր իւրաքանչիւր անդամի (վարչութեան անդամները վեց են), իրաւունքները: Այդ հրահանգից ակներև երևում է որ վարչութիւնը իրաւունք պէտք է ունենայ թեմական վերատեսչի գիտութեամբ իր անդամների միջից մի ներկայացուցիչ ընտրել, երբ այդ հարկաւոր կը լինի: Ներկայացուցիչը ունի և ունենալու է մի աւագ ուսուցչի իրաւունքներ և ոչ աւելի: Բայց թէ ինչի պ. Թէմուրազեանց հրահանգը ստանալուց մի քանի ամիս յետոյ, ոտնատակ է տալիս բոլորիս իրաւունքները և իրան տեսուչ անուանում,—այդ չենք հասկանում:

Բացի սրանից «Մշակի» նոյն համարում մի լուրի մէջ ասված է, որ Հալաբարի Ս. Մարիամեան օրիորդ. ուսումնարանի տեսուչը չորս տարի ձրիապէս է կառավարել դպրոցը:

Գուցէ յարգելի խմբագրութիւնը չը գիտէ, որ ուսումնարանը երեք ամբողջ տարի կառավարվել է վարչութեան բոլոր անդամների ձեռքով և առանց բացառութեան գուցէ ամենայն անդամ իր մասն է ունեցել աշխատանքի մէջ: Աշխատանքը հաւասարապէս բաժանված է եղել ընդհանրութեան մէջ:

Անդամներ վարչութեան. Վարդուհի Օքոյեանց, Ա. Գուլլակեանց, Յովհաննէս քահ. Մարտիրոսեանց, Ղազարոս քահ. Յովսէփեան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Պ. Յովհաննէս Լալայեան խնդրում է մեզ յայտնել որ թարգմանում Շէկսպիրի «Много шума изъ пустяковъ» պիէսան: Պարոնը թարգմանում է այդ պիէսան գերմաներէն բնագրից, Շլէգէլի թարգմանութիւնից: Իր թարգմանութեանը պ. Լալայեան տուել է հետևեալ վերնագիրը «Պարապ տեղ թունդ աղմուկ»:

—

Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը: «Սուրբ Գայեանեան հայ օրիորդաց միջնակարգ ուսումնարանի վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնելու որ ամսիս 26-ին, կիրակի օր, առաւօտեան 10 ժամին, Մողնու Ս. Գէորգ եկեղեցում, սուրբ պատարագից յետոյ, կատարվելու է ուսումնարանիս հանգուցեալ ուսուցիչների և բարերարների հոգեհանգիստը և ապա ուսումնարանի դահլիճում կատարվելու է երեքտասներորդ տարեդարձը և ձեռագործեղէնների վիճակախաղը»:

—

Մի երիտասարդ խնդրում է մեզ տպել հետևեալը: «Ներսիսեան դպրոցի մէջ աւարտած և ուսուցչութեամբ պարապող մի երիտասարդ ցանկանում է ձեռնտու պայմաններով ուսուցչի պաշտօն ունենալ՝ կամ քաղաքում, կամ գիւղում: Պայմանների մասին կարելի է իմանալ Գօլօվինսկի պրոսպէկտի վրա գտնվող «Վարշավսկայա Պէկարնիա» ասված պ. Մարտիրոս Հախնազարեանցի խանութում»:

—

Հալաբարի Զորաքաշի եկեղեցու գաւթում հինգ տարի առաջ կար մի դասատնից բաղկացած արական դպրոց, որ բաւական լաւ էր ընթանում շնորհով մի աշխատասէր ուսուցչի: Բայց այդ ուսուցչի հեռանալուց յետոյ, դպրոցը փոխադրվեցաւ եկեղեցու գաւթից մի այլ տեղ, որովհետև եկեղեցու գաւթում գտնված սենեակը անյարմար էր: Նոյն եկեղեցու քահանան դեռ այն օրից կարողացաւ զրկել դպրոցը եկեղեցական մասնաւոր նպաստից, որի հետևանքն այն էր, որ դպրոցը փակվելու վրա էր, չունենալով նիւթական միջոցներ իր գոյութիւնը պահպանելու համար: Բաղդաւորապէս այս վերջին ժամանակները յիշեալ դպրոցը կրկին անցաւ նախկին ուսուցչի ձեռքը, որ վերադարձել էր գաւառներից և այժմ այդ դպրոցը միացրած է Շամքորեցոց եկեղեցու դպրոցի հետ: Դպրոցի մէջ հրաւիրված են նոր ուսուցիչներ: Բայց մինչ հոգևոր իշխանութիւնը չի պատժի այն քահանային, որ այդքան վնասեց դպրոցին և այդքան թշնամութիւն գործեց նրա գոյութեան դէմ:

—

Լսում ենք որ սեպտեմբերի 27-ին, երեկոյեան ժամի 6-ին Գայեանեան դպրոցում տեղի ունեցաւ 35 հոգուց բաղկացած յանձնաժողովի նիստը: Տարաբաղդաբար նիստին ներկայացան յանձնաժողովի անդամների թւի հազիւ երկու երրորդական մասը: Նիստը կայացաւ. քննութեան առարկայ էր «վիճակային դպրոցների ուսման ծրագրի որոշելը»: Հետևեալ նիստում յանձնաժողովը պէտք է քննի հայոց և ռուսաց լեզուների ծրագիրը վիճակային դպրանոցների համար: Ցանկալի է որ ընտրված անդամները այդ տեսակ ծանրակշիռ հարցի լուծելը չը թողնեն յանձնաժողովի մի մասի վրա, այլ ջանան ամենքն էլ ներկայ գտնվել նիստին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, 14 սեպտ.

Երէկի նամակով գրեցինք թէ կը վախցուի գուցէ պ. Սերվիչէն չընդունի անդամակցութիւն ազգային վարչութեան: Այս կասկածը իրականութիւն կըլլայ: Այս աւուր թերթերն կը հաղորդեն թէ պարոնայք Սերվիչէն և Սեննեքերիմ Մանուկեան խրկած են իրենց հրաժարականը: —Ու-

---

քանի չոգեմեքենաներ, որոնք պատացնում են իրանց ահագին անիւները անկախ գլխաւոր չոգեմեքենայից: Այստեղ հանդիսացել են մեքենայագործութեան գլխաւոր ներկայացուցիչները Նօբէլ, Մալցօվ, Կօլօմնայի ընկ., Բալտիկեան ընկ., Ուրլաուբ և ընկ. Լիստ, Բրօմլէյ և այլն, ծանրակշիռ լօկօմատիվներ, լօկօմօբիլներ, չոգեմեքենաներ, ահագին կաթսաներ հաւատացնում են որ իրանք մեծ արդիւնագործութեան հոյակապ պտուղներն են, մատչելի են միայն մեծ ձեռնարկողներին: Նրանց մէջ անօգուտ կը լինէր որոնել տնային արդիւնագործութեան համար պիտանի չոգեշարժ մեքենայ. արտասահմանում տնային արդիւնագործութեան համար էժան և յարմար շարժող ուժի մասին շատ են մտածում. կան մեքենաներ էլէքտրականութեան, տրաքող նիւթերի ուժով շարժվող, սրանք բաւական են և պարզ, այնպէս որ տնային արդիւնագործութիւնը կարողանում է օգտվել նրանցով, թէպէտ այս խնդիրը դեռ չէ լուծված տեխնիկների կողմից, գոնէ եւրոպական մեքենայագիտութիւնը շատ աշխատում է արժանի վճիռը տալ նրան. ռուսական արհեստագիտութեան մէջ, նայելով ի հարկէ հանդէս բերած մեքենաներին, նշոյլ անգամ չէ երևում, որ մի այսպիսի նշանաւոր տեխնիկական հարց պարապեցնելիս լինի մի որ և իցէ մեքենայագործի. լուսաւորված տեխնիկներն էլ իրանց մտաւորական ուժերը ծառայեցնում են մեծ արդիւնագործութեան. անօգնական մուժիկ-տնագործը ինքը իր պարզ խելքով աշխատում է հեշտացնել և արդիւնաբեր անել իր աշխատանքը և հնարում է աւելի կատարելագործված մեքենայ: Մի այսպիսի օրինակ կարելի է տեսնել հանդիսի տնագործական մասնում, որտեղ սանդրագործ մուժիկը ներկայացրել է իր հնարած սանդր շինելու մեքենան: Ռուսական մեքենայագործութիւնը չէ կարողանում ի հարկէ բաւականացնել մեր արդիւնագործութեան զանազան ճիւղերի պահանջմունքներն էլ, օրինակի համար բամբակի մանելը և հիւսելը, նոյնպէս և բրթինը կարելի է ասել որ պահանջում են ամենաբարդ մեքենաներ, որոնք գլխաւորապէս գալիս են արտասահմանից. թէպէտ հանդիսում կայ սանդրելու մեքենայ, բայց նա շատ կոպիտ և անյարմար է. այսպէս հայրենի մեքենայագործութիւնը անկարող է բաւականացնել մեծ արդիւնագործութեան ամենամեծ ճիւղերից մէկին, ինչպէս է բամբակի և բրթի մանելը և հիւսելը:

Երկաթուղիները մեքենայագործութեան կեանք տուող ուժերից մէկն են. երբ քառասուն թուականներին առաջին երկաթուղին պէտք է միացնէր երկու մայրաքաղաքները, Նիկօղայոս կայսրը ցանկացաւ որ նրա հարկաւոր մեքենաները, վագօնները Ռուսաստանում շինվեն: Բերել տուին Ամերիկայից ինժենէրներ, մեքենայապետներ, հիմնվեցին պետական գործարաններ, նրանից յետոյ կեանք առան և մասնաւոր գործարաններ. չը նայելով որ կառավարութիւնը մինչև այսօր էլ չէ խնայում իր օժանդակութիւնը այս գործին, սակայն երկաթուղիների համար հարկաւոր նիւթերը և մեքենաները գլխաւորապէս գալիս են արտասահմանից: Բաւական է առաջ բերել այստեղ Ռուսաստանի և միւս եւրոպական պետութիւնների մէջ գործածվող չուգունի քանակութիւնը և այս երկիրների երկաթուղիների թիւը, լաւ հասկանալու համար որքան հեռու է ռուսական մեքենայագործութիւնը եւրոպականից:

Ռուսաստանում	25 միլ. պ. հալվում է տարեկան, իւրաքանչ. մարդուն			12 ֆուն.
Գերմանիայում	98	—	—	95 »
Ֆրանսիայում	89	—	—	98 »
Միաց. Նահ.	143	—	—	146 »
Շվէդիայում	21	—	—	195 »
Բելգիայում	30	—	—	226 »
Անգլիայում	406	—	—	510 »

Ռուսաստանում 1 վերստ երկաթուղին ընկնում է 227 քառակուսի վ. տարածութեան:

Ֆրանսիայում	1	վ. երկ.	—	$22^{1}/_{2}$
Գերմանիայում	1	—	—	$17^{3}/_{4}$
Անգլիայում	1	—	—	$11^{1}/_{2}$

Ուշադրութեան արժանի են մի քանի արհեստանոցների և երկաթուղիների հանդէս բերած 1-ին կլասի փառաւոր վագօնները. այնքան յարմարութիւններ կան նրանց մէջ, որ կարելի է ասել չափազանցութեան են հասել, մինչդեռ ոչ ոք չէ մտածել III-որդ կլասի վագօնները աւելի յարմար անել բազմաթիւ ճանապարհորդող հասարակութեան համար. մի և նոյն նեղ, չոր տախտակէ նստարանները, որոնք սովորական են երկաթուղիների վրա. էհ մի և նոյն է. թէ I-ի կլասի փափուկ փառաւոր վագօնը, և թէ III-դ կլասի անյարմար, ոսկր կոտրող վագօնը միասին են խոր տակվում մեր ճանապարհներում:

Այս գրուպպայի մէջ տեղաւորված է ծովային և զինուորական մինիստրութիւնների բաժինը, որը որոշվում է իր գեղեցկութեամբ և չքեղութեամբ. մարդասպան արհեստը երևում է շատ օգուտ է քաղում գիտութիւնից կատարելագործելու համար իր սպանող, ոչնչացնող գործիքները: Ահագին երկաթապատ նաւերի մօդէլները վախվախելով նայում են փոքրիկ տրաքացնող, պայթող մակոյկների մօդէլների վրա պիրօկսիլի, դինամիտ պատրաստելու ապպարատներն էլ քիչ չեն աւելացնում նրանց վախը: Հսկայական պսպղուն թնդանօթը իրան փոքրիկ ընկերներով և ռմբերով շրջապատած այնպէս ծանր և հանդիստ նստած է իր տեղում, կարծես թէ շատ է օգնել մարդու բախտաւորութեան և նրա ազատութեան. այս 3000 պուդ ծանրութեամբ արարածը կուլ է տալիս 20 պուդ վառօդ և ռումբ, որով յետոյ խորոված է անում մի ահագին պօրցիա թնդանօթի միս ասված կենդանի հոգիներից. այս հսկայից յետոյ աչքի են ընկնում գնտակ պատրաստելու մեքենաները, վառօդ, դինամիտ պատրաստելու ապպարատները, բազմատեսակ հրացանները, ատրճանակները և ուրիշ մահ տարածող գործիքները. մարդու տխուր տրամադրութիւնը էլ աւելի սաստկանում է, երբ նայում է զինուորական ֆօտօգրաֆիայի հանդէս բերած վերջին ռուս-տաճկական պատերազմի էպիզօդների պատկերները. նրանք թէպէտ հասարակ են և գիւղացիական ճաշակից զուրկ, բայց այնուամենայնիւ ներկայացնում են ճշմարիտ պատկեր պատերազմական սարսափների. այստեղ տեսնում ես թէ ինչպէս խեղճ զինուորը քիչ քիչ սառչում է ցրտից Շիպկի վրա, միւս պատկերի վրա տեսնում ես դիակների ահագին կոյտ, որը գերեզման է գտել սարերի ձիւների մէջ...

Սեպտ. 15-ին Մոսկովեան

րէչ ապահով աղբիւրէ ալ կիմանանք թէ միւս անդամներն ամենքն ալ այսօր խրկած են իրենց հրաժարականներն: Ինքնին կը հասկցուի թէ ինչ ցաւալի իրողութիւն է այս: Այս պարոնները շատ յարգելի և կարող անձեր էին ընդհանուր վստահութեան արժանի, հիմա ծվ պիտի յաջորդէ անոնց: Ո՛վ է արժանաւոր անձ այլ ևս չը պիտի համարձակի այդ պաշտօնը ընդունել: Կը մնան խել մը անձինք որք իրենք շատ փափագ ունեն պաշտօնի անցնելու, բայց ազգը շատ փափագ չունի իր գործերը անոնց ձեռքը անցնելու:

Նոր վարչութիւնը կը հրաժարի գլխաւորապէս անոր համար որ ազգը գլուխ մը չունի: Պատրիարքի խնդրոյն համար գրազի, բայց ինչպէս գրազի: Քիչ շատ խելքերնին հասնող մարդիկ գիտեն թէ Դուռը չուզեր որ պատրիարքը հրաժարականը ետ առնէ, ուրեմն այս նոր վարչութիւնը ինչ բանի հետամուտ ըլլայ: Քանի որ պատրիարքի խնդրոյն լուծումը Դրան ձգուեցաւ, ուրիշ ելք սպասելու չենք:—Այսօր վրայ աւելցուր ազգային գործոց խառնաշփոթ վիճակը. կառավարութեան և ազգին մէջ բացուած վիհը. էնթրիկաններու խարդախ հնարքները. հայ խմբագիրները որ չուտով գործէք կըլլան: Այս վիճակիս մէջ բաւական քաջութիւն պէտք է զանազան անձանց որ ամեն զոհողութիւն յանձն առնելով գործի գլուխ անցնեն: Ամենէն աւելի դժուարին կէտը ազգին և կառավարութեան մէջ բաց եղած վիհն է: Վարչութիւնը կամ պիտի ամբաստանուի իբր կառավարութեան գործիք, կամ պիտի նկատուի կասկածելի կառավարութեան նկատմամբ:—Մինչև հիմա չը հանեցանք Նուսուֆեան վարչութեան, հիմա ան ալ չը կայ:—Սակայն այս վիճակն ալ սա առաւելութիւնը ունի որ շուտով Դրնէն պատասխան մը կելլէ պատրիարքական խնդրոյ համար: Քանի մը անգամ գրած ենք թէ երբ ալ անիշխանութիւնը կատարեալ ըլլայ այն ատեն ազգը թերևս սթափի և կէս դարմաններէն զոհ չը մնալով պատրիարքական խնդրոյ վերջնական լուծումը կարգադրուի:

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Figaro» լրագրին Կայիրէից հեռագրում են, սեպտեմբերի 23-ից: Այստեղի ազգաբնակութիւնը օրից օր թշնամաբար է վարվում եւրօպացիների հետ: Առանց զէնքի եւրօպացու համար վըտանգաւոր է մի քանի փողոցները դուրս գալ: Շատ անգամ քաղաքի զանազան մասերում եգիպտացիները յարձակվում են անգլիական զինուորների վրա: Աչքի առաջ ունենալով Կայիրէի բնակիչների այդպիսի տրամադրութիւնը, գեներալ Ուէլսլէյ անհրաժեշտ համարեց պատերազմական մեծ ցոյց անել: Այսօր առաւօտեան անգլիական հեծելազօրքը մերկացրած սրերով անցաւ արաբական թաղի փողոցներով: Անկարգութիւններից վախենալով գեներալ Ուէլսլէյ Կայիրէ բերել տուեց արտիլերիական հինգ բատարէյա:

—«Times» լրագրին Կայիրէից հեռագրում են հետևեալը: «Երբ անգլիացիները Կայիրէ մտան, պօլիցիայի գլխաւորը հրաման ստացաւ հրաւիրել Արաբիին Աբանիէ պալատը: Արաբին անյապաղ գնաց այնտեղ Տուլբա-փաշայի հետ, որոնց ընդունեց գեներալ Դրիւրի-Լօու: Դիմելով եգիպտական գնդապետ Դուլբեր-բէյին, Արաբին հարցրեց, թէ ինքն ինչ պէտք է անէ: Նրան ասեցին, որ պէտք է իր սուրը տայ: Ցետոյ նրան հարցրին, թէ արդեօք հասկանում է նա, որ անպայման հնազանդվում է: «Այո, ես ինձ յանձնում եմ Անգլիայի մարդասիրութեանը:» Եւ յետոյ նա ըսկսեց խօսել, թէ բոլոր մարդիկ եղբայրներ են և այլն: Գեներալ Դրիւրի-Լօու ընդհատեց նրան, նկատելով, որ ինքն միայն նրա անձնատուր լինելու համար է եկել: Արաբին թոյլտւութիւն խնդրեց պահել իր ծառաներին: Այդ թոյլ տուեցին նրան: Դուրս գալով և անցնելով երկու կարգ կանգնած զօրքերի մէջ, Արաբին սարսափեցաւ և ասեց Դուլբեր-բէյին. «Ասեցէք գեներալին, որ ես միշտ լաւ էի վարվում իմ գերիների հետ:» Նրան հանգստացրին:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզի տների թիւը: Ստատիստիկական վերջին տեղեկութիւնների համեմատ, փարիզի տների թիւը 82,352-ի հասաւ. 1876 թւին 71,873 էին. այդպիսով, հինգ տարւայ ընթացքում 10,479 նոր տներ կառուցվեցան: Ֆրանսիական մայրաքաղաքի ազգաբնակութիւնը մի և նոյն ժամանակամիջոցում համեմատաբար շատ մեծացաւ. իւրաքանչիւր տան բնակիչների միջին թիւը 26-ից մինչև 27 հասաւ:

* * *

Էդիսօնեան լոյսով լուսաւորելու փորձը Նիւ-Եօրկում: Այս օրերս մէկ ամբողջ թաղ Էդիսօնի էլէկտրական լոյսով լուսաւորելու առաջին փորձ արեցին: 100 տներ լուսաւորեցին, լամպաների թիւը երկուսից մինչև երեք հարիւրի էր հասնում: Տները կենտրօնական կայարանի չուրջն են գտնվում, նրանից 1 կիլօմէտր հեռաւորութեան վրա: Իւրաքանչիւր օր լուսաւորութեան նոր սիստեմայից օգուտ քաղելու ցանկութիւն են յայտնում տասից մինչև 20 տանտէրեր: Բոլոր ստորագրվողները կարող են օգուտ քաղել նրանից թէ ցերեկով և թէ գիշերով, մի և նոյն ժամանակ այն ես պէտք է յիշել, որ էլէկտրական լուսաւորութիւնը գազի լուսաւորութիւնից թանգ չէ նստում: Նիւ-Եօրկեան լրագիրները շատ բաւական են այդ փորձից: Նրանց խօսքերով, Էդիսօնի լոյսը գազի լոյսից աւելի զօրեղ է և հարիւր անգամ վերջինից հաստատ է: Լոյսը փափուկ է, ախորժելի է աչքին, և տաքութիւն չէ առաջացնում: Նա, նոյնպիսի տպաւորութիւն է գործում, ինչպէս ցերեկվայ լոյսը և բոլորովին աչքը չէ յոգնեցնում:

* * *

Կանանց օրավարձը Անգլիայում: Բրայտօն-Գայնում այս օրերս կայացաւ աշխատանքի զանազան ճիւղերով պարապող Լօնդօնի կանանց ժողովը: Աչքի առաջ ունենալով հաղորդած տեղեկութիւնները, աշխատող կանանց դրութիւնը արդիւնաբերութեան համարեա բոլոր ճիւղերում շատ աննախանձելի է, և թշուառները չափից դուրս քիչ են վաստակում, համարեա թէ այնքան, որ կարողանում են չոր հաց առնել և իրանց ուրիշ պահանջներին բաւականութիւն տալ: Ամենից վատ է կար անող կանանց դրութիւնը, որոնք, օրինակ մի դիւժին իւբկաներ (չրջազգեստ) կարելու 2 շիլլինգ (մօտ 62 կօպ.) են ստանում, և մի և նոյն ժամանակ պարտաւոր են իրանց սեփական կարի մեքենաներ, ասեղներ և թել ունենալ: Ուրիշ արհեստներով պարապող կանանց դրութիւնը նոյնպէս վատ է, և առհասարակ, վիճարանութիւններից երևաց, որ աշխատանքի այժմեան պայմանների ժամանակ, աղջիկը կամայ ակամայ ստիպված է լինում անբարոյականութեան անդունդը ընկնել, եթէ չէ կամենում հակառակ դէպքում սովից մեռնել: Աչքի առաջ ունենալով այն մեծ չարիքը, որ ծագում է կանանց օրավարձի սաստիկ փոքրութիւնից, ժողովը վճիռ կայացրեց, որով կանանց վարձատրութեան աւելացնելը և աշխատանքի ժամեր փոքրացնելը անպայման անհրաժեշտ է համարվում:

* * *

Ֆուայի մէջ (Ֆրանսիայում), սեպտեմբերի 24-ին կատարվեցաւ պետական խորհրդի անդամ Լականալի արձանի բացման հանդէսը: Լականալ առանձնապէս պարապում էր ժողովրդական կրթութեամբ, մտածեց ուսումնարաններ հիմնել սկզբնական ուսման համար: Այդ հանդիսին նախագահում էր ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Դիւվօ: Նա մէկ ճառ արտասանեց, որի մէջ չը յիշեց ժամանակակից քաղաքական հարցերից և ոչ մինը, այլ աշխատում էր միայն ցոյց տալ Լականալի դերը ժողովրդական լուսաւորութեան մէջ:

* * *

Զարմանալի դէպք: Փարիզի լրագիրները հաղորդում են, որ Ֆրանսուա Միրօն անունով փողոցի վրա պատահած անցքից միւս օրը, ուր, ինչպէս յայտնի է, des Entrepreneurs հիւրանոցում երկու ամսից առաջ սարսափելի ճայթիւն պատահեցաւ, Բավրի անունով մէկ մարդ անյայտացաւ: Տիկին Բավրի յայտնեց ոստիկանութեանը իր մարդու անհետանալու մասին: Պօլիցիան անյապաղ խուզարկութիւններ անելուց յետոյ, չուտով իմացաւ, որ այդ անունով մէկ ճանապարհորդ Լիօնի մէկ հիւրանոցում մէկ օր անցրեց: Տիկին Բավրի անյապաղ ուղևորվեցաւ այդ քաղաքը և տեղեկացաւ, որ այդ ճանապարհորդը իր ամուսինն էր, բայց որ նա դուրս գնաց այդ քաղաքից յայտնի չէ թէ ուր: Թշուառ կինը յուսահատ փարիզ վերադարձաւ: Նա ոչինչ տեղեկութիւն չունէր իր մարդու մասին, և ահա սեպտեմբերի 4-ին կէս գիշերին մէկը բախեց նրա դուռը, «Ո՞վ է» հարցրեց նա: «Բավրի», պատասխանեց ծանօթ ձայնը: Կինը դուռը բացեց և իր ամուսնու գիրկն ընկաւ: Բավրի պատմեց, որ աղէտը իր վրա այնպիսի զօրեղ տպաւորութիւն գործեց, որ ինքն առանց հասկանալու խելագարի նման փախչում էր իր բնակարանից: Նա անցաւ Շվէյցարիա, այցելեց Տուրին, Միլան, Իտալիայի ամբողջ հիւսիսը, երբեմն երկաթուղով էր ճանապարհորդում, երբեմն ոտով, քնում էր անտառում: Միայն մի քանի օր առաջ խելքի եկաւ: Այդ ժամանակ ինքն հասկացաւ, թէ որքան անհանգստութիւն կարող էր պատճառել իր բացակայութիւնը կնոջը և զաւակներին, անյապաղ թողեց Տուրին, ուր ինքն գտնվում էր, և շտապով փարիզ հասաւ:

* * *

Մի երիտասարդ, որ եկել է Թիֆլիս Հնդկաստանի Կալկաթա քաղաքից, խնդրում է մեզ յայտնել, որ ցանկանում է մասնաւոր տներում ֆրանսերէն լեզուի դասեր տալ: Ցանկացողները պարոնից դասեր առնելու՝ կարող են նրա հասցէն իմանալ «Մշակի» խմբագրութեան մէջ:

* * *

Աղնախից մեզ հեռագրում են: «Ահա մի քանի օր է որ արչալուսին գիսաւոր աստղ (կօմէտա) է երևում մեզանում»: Նոյն գիսաւոր աստղը, մի քանի օր է, երևում է և Թիֆլիսում:

* * *

Ծեր թիւրք: Թիւրքաց լրագիրներ հաղորդում են, որ Կ. Պօլսում այժմ ապրում է մի հետաքրքիր հիւր Կովկասից. դա Խօդ-բէյ անունով մի չէրքէզ օֆիցէր է. նա 120 տարեկան է, որոնցից 105 տարիներից աւելի թիւրքաց զինուորական ծառայութեան մէջ անցկացրեց: Նա ծառայում էր, հետևապէս, 8 սուլթաններին, այսինքն Աբդուլ-Համիդ 1-ին, Սելիմին, Մուստաֆային, Մահմուդին, Աբդուլ-Մէջիդին, Աբդուլ-Ազիզին, Մուրադին և Աբդուլ-Համիդ II-ին: Նրա խօսքերով, նա մասնակցել է 65 ճակատամարտերում և 23 անգամ վիրաւորված է եղել: Խօդ-բէյ դեռ ևս բաւական առողջ է:

* * *

Նոր աղանդ: Ֆինլանդիայում նորերս գիւղական ազգաբնակութեան մէջ մի նոր աղանդ է տարածվել: Նրա գլխաւոր վարդապետութիւնը հետևեալն է. «կինը գերազանցում է տղամարդից: Այդ աղանդի կողմնակիցները բազմաթիւ չեն, պատկանում են առաւելապէս իգական սեռին. տղամարդիկը պարտաւոր են երգում ընդունել, որ անպայման հնազանդվում են իրանց կանանց: Կանայքը իրանց միջից ընտրում են մի աւագին, որը «տիրուհի» է անուանվում և որի պարտաւորութիւնը այն է, որ նա պէտք է հետևի տղամարդկանց երդուելու ձևին և պատիժներ նշանակի չը հնազանդվողներին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 սեպտեմբերի: Սեպտեմբերի 22-ին տօնվեցաւ սուրբ Վլադիմիրի շքանշանի հիմնելու հարիւրամեակը:

ՎԻՇՆԻ-ՎՕԼՕՉԵԿ, 23 սեպտեմբերի: Զեմստվօն որոշեց խնդրել կառավարութիւնից թոյլտւութիւն նոր հարկ դնելու մասին վաճառահանվող անտառից, իբրև զեմստվօի նոր հարկի մի փորձ:

ՖԻԼԻՊՕՊՕԼ, 23 սեպտեմբերի: Մի մասնաժողով կազմվեցաւ, որ նուիրատւութիւններ կը հաւաքի Սօֆիայի մէջ Ալէքսանդր Նևսկի անունով տաճար կառուցանելու համար ի յիշատակ Ազատող Թագաւորի: Մասնաժողովը նուիրատւութիւններ հաւաքելու համար Րումելիայի գլխաւոր տեղերում առանձին գործակալներ է նշանակել:

ԼՕՆԴՕՆ, 23 սեպտեմբերի: Գլադստօն մի ճառ արտասանեց, որի մէջ համոզմունք յայտնեց, թէ Եգիպտոսը ծաղկող և բաղդաւոր երկիր կը դառնայ: Եգիպտական հարցի վերաբերութեամբ կատարեալ համաձայնութիւն կայացաւ Անգլիայի և Գերմանիայի մէջ: Կարծում են, որ նոյնպիսի համաձայնութիւն կը կայանայ և Ֆրանսիայի հետ:

ՊՐԵՍԲՈՒՐԳ, 23 սեպտեմբերի: Քաղաքը և նրա շրջակաները պաշարման դրութեան մէջ են յայտնված մի ամիս ժամանակով:

ՎԻԵՆՆԱ, 23 սեպտեմբերի: Յունական թագաւորը և թագուհին հասան Գմունդէն (Աւստրիա), որտեղ մի քանի օր կանցկացնեն Հանօվերի թագաւորի մօտ:

ՍՕՖԻԱ, 23 սեպտեմբերի: Իշխան Ալէքսանդրի և Միլան թագաւորի տեսութեան ժամանակ Սօֆիայի մէջ ներկայ կը գտնվին բօլգարական մինիստրները: Ռուսաստանից սպասում են բօլգարական մինիստրներին. ներքին գործերի՝ Սօբօլևին և պատերազմական՝ կաուլբարսին: Այստեղի քաղաքապետ նշանակված է ռուս գարնօվիչ:

ՍԱՐԱԵՎՕ, 23 սեպտեմբերի: Այսօր սկսվեցաւ երկաթուղիների շարժումը Զենիցայի և Սարաևօի մէջ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 սեպտեմբերի: „Прав. Вѣст." լրագրի մէջ տպված են լրացնող կանոններ մասնաւոր անձինքներից վառօդ տեղափոխելու մասին 3 փունտից աւելի երկաթուղիներով և նաւերի վրա: Լուր է տարածված, որ Վարշավայի մէջ մի ընկերութիւն է կազմվում ռուսաց տնային արդիւնաբերութեան վաճառման համար: „Новости" լրագիրը հաղորդում է, որ մանուֆակտուրների բաժնին կից մի մասնաժողով է հիմնվում կօնտրաբանդի մասին օրէնքները վերաքննելու համար: Զինուորական մինիստրութեան մէջ ենթադրված է Օրենբուրգեան կօզակների մի քանի գունդեր տեղափոխել ներքին Ռուսաստան: „Голосъ" լրագիրը հաղորդում է, թէ ֆինանսների մինիստրութիւնը կարգադրել է, որ մշակված և կշռած շաքարի ակցիզը սեպտեմբերի 1-ից մինչև օգոստոսի 31 ժամանակամիջոցը, պէտք է ներկայացնվի գանձարանին նոյն տարվայ օգոստոսի 31-ին և ոչ թէ մի տարուց յետոյ: „Новое Время" լրագիրը հաղորդում է, որ ծովային մինիստրութեան շտատերի փոքրացնելու հարցը նոր տարվանից շուտ չի վճռվի:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 սեպտեմբերի: „Прав. Вѣстн." լրագիրը հաղորդում է, որ նորից թոյլ է տրված „Московская Газета" լրագրի համարների հատով ծախվելը: „Голосъ" լրագիրը հաղորդում է. Լուր է տարածված, որ „Русскія Вѣдомости" լրագիրը անցնում է երդվեալ հաւատարմատար Շուբինսկու ձեռքը: Մանուֆակտուրայի բաժնի մէջ շուտով մի մասնաժողով կը կազմվի սրտասահմանեան կօնտրաբանդայի դէմ միջոցները մշակելու համար: „Новое Время" լրագիրը հաղորդում է. զինուորական բժշկական-գիտական մասնաժողովի մէջ կը քննվի ակադեմիայում և համալսարաններում բժիշկներ նշանակելու հարցը: Անվարձ անցնող կայքերից հարկեր հաւաքելու գործերը որոշված է կենտրօնացնել կողմնակի հարկերի բաժնի մէջ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 սեպտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 75 կ., երկրորդ 91 ր. 62 կ., երրորդ 91 ր. 5 կ., չորրորդ 90 ր. 12 կ., հինգերորդ 90 ր. 5 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 212 ր. 5 կ., երկրորդ 205 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 89 ր. 50 կ., երկրորդ 89 ր. 62 կ., երրորդ 89 ր. 62 կ., ոսկի 8 ր. 20 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,03 պէնս, Ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա 205 մարկ 5 պֆ., փարիզի վրա 253 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԿՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ վարձով են տրւում, որոնցից մինը ՀԻՆԳ սենեակից բաղկացած, միւսը ՉՈՐՍ սենեակից, բոլոր ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ: Այդ բնակարանները գտնվում են ՖՐԷՅԼԻՆՍԿԱՅԱ փողոցում տուն № 7:

Գնի մասին հարցնել նոյն տանը:

2—2

ԹԷՅ առաջին հունձի այս տարի հաւաքածոյից գոյնաւոր և հոտաւէտ: Այդ թէյից **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ ստացված է 50,000 ֆունտ և ծախվում է 25% էժան և աւելի լաւ քան թէ ուրիշ տեղ: Օրինակ. Լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր.—1 ր. 20 կոպ., պատուական ՍԱՆՖԱ թէյ 1 ր. 40 կ., հիանալի ՄՕՆԻԿ թէյ 1 ր. 60 կ. այս թէյ ամեն տեղ ծախվում է 2 ր.—2 ր. 50 կ., գեղեցիկ ԿԱՑՍԱՈՒ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամենալաւ ֆու-չու-ֆու թէյ 2 ր. մաջուր թէյ առանց թղթի: Նոյն տեղը սովորաբար լինում են 500 երկաթէ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 6 ր.—60 ր., երկաթէ ԳՐԻԶՆԵՐ ամբողջ Անդրկովկասի համար, շօկօլադ ֆրայ, Շեվիլդի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, վերականգնող ՄԱԿՏՏԵՐ մազերի համար, հրացաններ ԴԱՈՒ, ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ Վեբլի, ԹԱՄԲԵՐ Բարներիի, կօլմանի նըշըշտայ, ԱԼԲՕՄՆԵՐ Շվարցի կէս գնով: **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ, ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷՅՈՒՄ** № 156, 157, 158, 159 և 100:

45—100

ՆԱԽԿԻՆ ԽՄԲԱԳԻՐ-ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՂ

„Гусли" շաբաթագրի, Իվան Ֆելիկսովիչ ՏԽՕՐԺԵՎՍԿԻ սկսել է նորից պարապել ԱՏՎՕԿԱՏՈՒԹԵԱՄԲ:

Նա յանձն է առնում Անդրկովկասի բոլոր ԴԱԴԱՍՏԱՆԱԿԱՆ հիմնարկութիւնների մէջ թէ քաղաքական և թէ քրէական ԳՈՐԾԵՐԻ պաշտպանութիւնը:

ՀԱՍՑԷՆ. Թիֆլիս, Саперная (Սապերնայա) փողոց, № 5.

6—10

ՐԺՇԿԱՊԵՏ ՐԷՅԽ վերադարձաւ Թիֆլիս: **ՍԶՔԱՑԱՒՈՎ** հիւանդների ընդունելութիւնը առաջվայ պէս: Արսենալնայա քուչայ (Դավիդօվսկայա փողոցի մօտ) տուն № 17:

1—3 (1)

Ցանձնուեցաւ մամուլին մեր

„ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ„ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐՈՒԱՅ ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ

ԵՒ լոյս կը տեսնի մինչև ամսիս վերջը:

Յ. Նազարեանց

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑՈՒՄ աշակերտուհիների ԸՆԴՈՒՆԵԼԸ սկսվում է սեպտեմբերի 14-ից և կը շարունակվի մինչև 25-ը:

Հասցէն՝ Լազարեվսկի փողոց, տուն Մէլիք-Շահնազարեանցի:

Տեսուչ դպրոցի՝ Կարապետ ԹԷՄՈՒՐԱՋԵԱՆՑ

Նորաշէնու սուրբ Մարիամեան օրիորդաց հոգաբարձութիւնը, համաձայն օրագրի 'ի 20 սոյն սեպտեմբերի, պատիւ ունի յայտնել 'ի գիտութիւն ամենեցուն, որ սա առաջիկայ կիւրակէ, Վարագայ Սուրբ Խաչի տօնին, այն է 'ի 26 ամսոյս ունի կատարել Նորաշէնու սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցում յիշեալ ուսումնարանի բարերարաց Սողոմօն Կուզանեանցի և Դանիէլ Իզմիրեանցի հոգեհանգիստը: Վամնորոյ վարչութիւնը խնդրում է ցանկացողներին շնորհ բերել պատարագին 9 ժամին:

Տեսուչ ուսումնարանի Ջաշիտեանց

ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԹԷՅ Կ. և Ս. Պօպօվների իսկական ֆիրմայից ֆունտերով և արկղներով 1 ր. 40 կ. մինչև 3 ր. ֆունտը բուբլուց 10% **ԶԻԶՈՒՄՈՎ**: Քարվանսարայ Արծրունու Սիօնի մայր-եկեղեցու մօտ **ԱԼԽԱԶՕՎԻ** դրասենեակի մէջ № 9:

6—6 (1)

ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

սիստեմատիքական ընթացք

Գրիգորի Վարձելեան

Հայոց միջնակարգ ուսումնարանների համար

մասն առաջին (ամբողջ թուեր)

Մամուլի տակն է և սեպտեմբերի առաջին օրերին լոյս կը տեսնի նոյն խնդիրների երկրորդ մասը (կոտորակ թուեր և երրորդական կանոններ):

Գինն է 40 կոպ.

Ուսումնարաններին զիջումն 20%:

Ծախվում է Վ. Շահվերդեանի լրագրական գործակալութեան խանութում:

Օտար տեղերից դիմում են այս հասցէով Тифлисъ, въ Агентство В. Шавердова:

ԻՆԺԵՆԵՐ-ՏԵԽՆԻԿ յանձն է առնում կազմել քաղաքի բնակարանների և ամարանոցների ՑԱՏԱԿԱԳԾԵՐ (планы) և ՏԵՍՔԵՐ (фасады) նոյնպէս վերահսկողութիւն շինութիւնների ժամանակ: Հասցէն կարելի է իմանալ „Մշակի" խմբագրատանը:

ИНЖЕНЕРЪ-ТЕХНИКЪ берется составлять ПЛАНЫ и ФАСАДЫ городскихъ и дачныхъ домовъ и руководить РАБОТАМИ. Адресъ можно узнать въ редакціи „Мшакъ"

10—10

РԱՖՖԻ

ԽԱՄՍԱՅԻ

ՄԷԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.

Գիրքը բաղկացած է 467 երեսներից

Թիֆլիսում վաճառվում է

„Մշակի" խմբագրատանը.—„Կենտրոնական գրավաճառանոցում" Միրիմանօվի տանը № № 3 և 4. Պ. Զաքարիայ Գրիգորեանցի „Կովկասեան գրավաճառանոցում".—Պ. Էնֆիաճեանցի ծխախոտի խանութում.—Պ. Շահինեանցի ծխախոտի խանութում:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել կամ յիշեալ տեղերը, կամ ուղղակի հեղինակին հետևեալ հասցէով:

ТИФЛИСЪ. Редакція „Мшакъ". *РАФФИ.*

Въ Редакціи газеты

«МШАКЪ»

Продается

БРОШЮРА

„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ."

Д. Григорія АРЦРУНИ.

Брошюра напечатана въ Москвѣ.

Цѣна 25 коп.

Մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ, որ երկար ժամանակ ուսուցչութեամբ է պարապել, ցանկանում է ունենալ ՄԱՍՆԱՒՈՐ դասեր ընտանիքներում, գլխաւորապէս ՀԱՅԵՐԷՆ լեզուից, ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵՆԻՑ և ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ:

Պայմանները կարելի է իմանալ „ՄՇԱԿԻ" խմբագրատանը:

6—10

Նոր ստացվեցան ամենաընտիր ՊԱՊԻՐՈՍԻ ԹՂԹԵՐ արկղիկը 32 կոպէկից մինչև 2 րուբլ 20 կոպէկ:

Ցանկացողները կարող են գնից 10% ուղարկել, իսկ մնացած գումարը վճարել ապրանքը ստանալուն պէս:

Պահանջողներին ուղարկվում է պրէյսկուրանտ:

Մեր հասցէն. РОСТОВЪ на Дону, Мартиросу ТЕРЪ-АСТВАЦАТУРОВУ.

5—10

Լոյս տեսաւ Կ. ՍԱՐԿԱԹԵԱՆԻ „ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՔ" վերնագրով գրքոյքը: Երեք օրինակից պակաս ՉԷ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ:

Երեք օրինակի գինը ճանապարհածախսով 1 րուբլ:

Գումարով առնողներին զիջում կը լինի 15% մինչև 30%:

Հեղինակի հասցէն. Таганрогъ, Монастырская улица, д. Ѳомина, Саргатову.

5—10

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍԻ ՄԷԿԻՑ

ՍԿՍԵՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ

L'ORIENTAL

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ:

„Ժուռնալ դ'Օրիան" լրագրի հին բաժանորդներին դադարեցրած թերթի տեղ կուղարկվի այդ նոր հրատարակութիւնը:

„L'Oriental" թերթի տարեկան գինը 8 րուբլ է, կէս տարվանը 4 րուբլ:

Գրվել կարելի է „ՄՇԱԿԻ" խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիէննայում դիմելով հետևեալ հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt 9.

Միջի փողոց, կաթոլիչեսկայա փողոցի անկիւն № 13.

Աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ ծախվում են. ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԵԲԵԼ ամենայն տեսակ, ֆրանսիական և անգլիական երկաթէ ԿՐԱՎԱԹՆԵՐ 8—30 ր., ճամադաններ 250—25 ր., սակվոյաժներ 1. 30—12 ր., սունդուկներ ճանապարհի 6—35 ր., մառաններ (погребцы) 6—25 ր., սամօվարներ 60 կ.—1.25 ֆունտը., կուխօնի պղնձէ ամաններ, գերմանիայի երկաթէ էմալով ամաններ. ումիվալնիկներ մրամօրնի 38 ր.—75 ր., հրացաններ երկու լուլանի 6—32 ր., ռէվօլվէրներ ամենայն տեսակ 3. 50—30 ր., պատրոններ. (գուլաներ) ռէվօլվէրի, սիգար Ռենդարդի ֆաբրիկից. պապիրոս և թամբաքու կուշնարօվի գիլզի պապիրոզի. 5,000 ՖՈՒՆՏ ԹԷՅ (չայ) ԵՂ. ՊԱՊՈՎՆԵՐԻ, բիսկվիտ. (սուխար չայու և կաֆէի) Էյնէմ. կոֆէ Էյնէմ և Միխէլսօնի. Պետերբուրգում 40—1 ր. 25 կ. հայելիներ ամենայն տեսակ 28 կ.—240 ր., պրոբկայ գինեվաճառների, հանքային և գարեջրի (для зельтерскихъ водъ и пива) դոյթուկ (пухъ), պադնոսներ սամօվարի և չայու, դանակ չանգալ զանազան ֆաբրիկաների 1 ր. 20 կ.—25 ր. դուժինը. գրչակոթներ 1 ր. 80 կ.—5—60 կ. դանակ ջիբի 1—60 կ.—12 ր., դանակ հացի 20 կ.—1 ր., հաւը, կուխաննի 1—40 մինչև 3—20 կ. պրիբօրներ կարելու մաշինայ. Անգլիական ութմներ, Բրիտանսկի չայնիկներ, կաֆէինիկներ ամենայն տեսակ, ջաղացներ կաֆէի համար, ֆիլտեր—ջուր մաքրելու, կրախմալ կարօրկէն 18 կ., վաքս Ֆրանսիայի ժակոյ, թուղթ փոշտի, կանվերտներ, սուրգուչ, մատիտ, գրիչ երկաթէ, գրչակոթ, քարետախտակ, թանաք, թանաքամաններ, պրեսպապիեներ, գդալներ սեղանի և չայու ֆրաժէ, վարշավի և բրիտանսկի դուժինը 1—50 կ. մինչև 12 ր., և չայու 45 կ.—5 ր., չումիչկէք 45 կ.—5 ր., շամադաններ ամեն տեսակ 25 կ.—12 ր. ջուխտ, պոլսապոշկաններ Վարշավու, ՌԵԶԻՆԻ ԿԱԼՕՇՆԵՐ, ամեն տեսակ, գուլբաններ կանանց և մարդկերանց 15 կ.—50 կ. ջուխտ, շապիկներ, մարդկերանց գալուստիկներ, գոտիկներ 35 կ.—4—50 կ., հատ, անձրևի և շոքի. սանդրեր չիրմայու ոսկորէ, գուտապերչովի և փայտէ, շչոտկաներ գլխի, շորի, սապոկի, պոլի և կարտի համար. չուլքի թէլ (бумага) մատոկի կօճի և շալէ (гарусъ) ֆէլչատկէք մարդկերանց և կանանց, պորտմաններ, քիսաներ, պապիրոսի ամաններ և մանր գոլանտերեյնի ապրանքներ, սապոն ամեն տեսակ 3 կ.,—30 կ., կօռր, հոտավէտ ջրեր, պուդրա, Գլիցերին ջրի քսցուխ, հոտավէտ պարաշոկներ ԿԻԼԵՐԻ ԼԱԲՕՐԱՏՈՐԻՑ. և այլն և այլն և այլն:

Վաճառականներին առանձին պայմաններով և զիջումով վերոյիշեալ ապրանքներ մեծ քանակութեամբ մշտապէս գտնվում են ՄԻՔԱՅԷԼ ՏԷՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆՑԻ պահեստում (въ складѣ) միջի փողոցում կաթոլիկաց փողոցի անկիւնում № 13.

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. Тифлисъ Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

142—180

Միջի փողոց, կաթոլիչեսկայա փողոցի անկիւն № 13.